

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2013

Nikola Grünová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní obor sociologie

Bakalářská práce

Rozhlasové vysílání a jeho změny

Vedoucí práce

PhDr. František Kalvas PhD.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Nikola Grünová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Rozhlasové vysílání a jeho změny zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Pizeň, duben 2013

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce PhDr. Františku Kalvasovi, PhD, za jeho čas, cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	ROZHLAS JAKO MÉDIUM	3
3	HISTORIE ČESKOSLOVENSKÉHO A ČESKÉHO ROZHLASU	5
3.1	Období 1923-1937	5
3.1.1	První pokusy s rozhlasovým vysíláním	5
3.1.2	Počátky rozhlasového vysílání (1923-1925)	7
3.1.3	Stabilizace a rozvoj rozhlasového vysílání (1926-1929)	12
3.1.4	Pokračování rozvoje rozhlasu (1930-1937).....	15
3.2	Období války 1939-1945	20
3.2.1	Počátky rozhlasu za války (1939-1941)	20
3.2.2	Rozhlas za druhé světové války (1942)	22
3.2.3	Pokračování války v rozhlase (1943-1945)	23
3.3	Poválečná léta 1945-1948	24
3.3.1	Situace v rozhlase.....	24
3.3.2	Rozhlas a budování komunismu (1948).....	25
3.3.3	Budovatelský rozhlas	27
3.4	Období 1949-1992	28
3.4.1	Rozhlas pod vlivem totalitního režimu (1949-1958)	28
3.4.2	Renesance rozhlasu (1959-1967)	30
3.4.3	Období normalizace (1968)	32
3.4.4	Pokračování normalizace (1969-1988)	34
3.4.5	Sametová revoluce v rozhlase (1989)	37
3.4.6	Rozhlas po sametové revoluci (1990-1992).....	39
4	ZÁVĚR	41
5	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	44
6	RESUMÉ	48
7	PŘÍLOHY	49

1 ÚVOD

Rozhlas v dřívějších letech byl velmi důležitý kvůli informovanosti obyvatelstva tehdejšího Československa, proto můžeme říci, že byl představován jako nejstarší a nejdůležitější elektronické médium. Dříve lidé trávili většinu svého volného času poslechem hudby z radiopřijímačů a sledováním aktuálních informací. Dnes se na to zapomíná.

V své práci bych chtěla nastínit první experimenty s rozhlasovým vysíláním. Soustředila jsem se na úlohu, kterou sehrál rozhlas za obou světových válek a totalitního režimu. Řada autorů se zabývá samotnou historií rozhlasu, ale věnuje se pouze určitým časovým úsekům, který rozhlas poznamenaly či mu přispěly k rozkvětu. Jako první byly vybrány rok 1942 a 1948, kdy byl rozhlas pod nadvládou nacistů a komunistů, kteří si moc dobře uvědomovali jeho sílu, a proto se snažili do všech vyšších funkcí dosadit svoje lidi. Dále rok 1968; ten se stal pouze nástrojem politické moci, v němž byly některé pořady zakázány. Tato situace se obrátila v roce 1989, kdy se rozhlas vymanil z cenzury, došlo k navrácení zakázaných autorů do vysílání a do rádia se vrátila svoboda projevu. V mé práci nebudou opomenuti ani významní představitelé, kteří nejvíce ovlivnili chod rozhlasu, např. František Kožík, Eduard Svoboda a spousta dalších. Na samotnou historii rozhlasu se zaměřuji z důvodu, že toto médium bylo velmi úzce spjato i s československým národem. Cílem mé práce na téma „Rozhlasové vysílání a jeho změny“ je nastínit rozhlas jako médium, popsat historii rozhlasového vysílání v Československu a připomenout, jak významné bylo pro tehdejší obyvatelstvo.

Historii rozhlasu používám jako materiál, který bude sociologicky interpretován. Má práce nebude využívat pouze jednu generální teorii, ale pro interpretaci empirického materiálu jsem zvolila několik sociologických teorií. Práce nemá jedinou ucelenou teoretickou kapitolu, průběžně představuji historii rozhlasu a následně sociologické teorie, kterými je

vhodné tato historická fakta interpretovat. Budu tedy postupně představovat historii Československého rozhlasu, dále budu představovat sociologické teorie, kterými je vhodné tuto historii interpretovat, a konečně budu také průběžně provádět tyto interpretace.

Historie rozhlasu nebude interpretována pouze jako celek, ale také její detaily, které dle mého uvážení jsou sociologicky zajímavé. Ne vše, co v historii rozhlasu uvádím, musí být vhodné pro sociologickou interpretaci. Ale tato historická fakta uvádím z důvodu, aby čtenář lépe pochopil interpretaci těch fakt, která jsou sociologicky relevantní. Některá historická fakta se opakují v tom smyslu, že bych je interpretovala stejně nebo podobně. V těchto případech taková fakta teoreticky interpretuji pouze při prvním výskytu.

2 ROZHLAS JAKO MÉDIUM

Samostatný název rozhlas neexistoval, vznikl mnohem později. Dříve se tomuto médiu říkalo bezdrátová telegrafie, jejím průkopníkem byl R. Fessenden, který se pokusům o rozhlasové vysílání věnoval již od roku 1897. První významnější úspěchy zaznamenal až roku 1902 díky obloukovému generátoru. Zdokonalení jiskrové telegrafie a přechod na vysílání pomocí netlumených vln umožnily přenos lidského hlasu pomocí rádia i vznik rozhlasového vysílání [Křížek 2004: 74].

Z hlediska médií patří rozhlas mezi masová, horká a elektronická média. O jejich původu se zmiňuje Denis McQuail a říká, že *„obě média vyrostla z technologií, jež existovaly před nimi, z telefonu, telegrafu, pohyblivé i nepohyblivé fotografie a nahrávání zvuku“*. Rozhlas vznikl jako systém vyvinutý především pro vysílání a přijímání. Masová média jsou v podstatě závislá na „společnosti“, zvláště na institucích, jež představují a vykonávají politickou a ekonomickou moc. Tato média mohou mít vliv na instituce, které vyplývají z neustále vzrůstajícího objemu a rozsahu činnosti médií. Povaha vztahu mezi médii a společností je podmíněna časově a místně [McQuail 1999: 39].

V Čechách se začínají přijímače objevovat před druhou světovou válkou ve 30. letech. Rozhlas je zdrojem informací, zábavy a zvukové kulisy, se kterými se můžeme setkat na každém kroku, každý den. Posluchači nejenom rádio poslouchají, ale též se identifikují s rozhlasovou stanicí, která je součástí jejich životního stylu. Rozhlas býval od konce 30. do konce 50. let nejmocnějším médiem. Nejvýznamnějšího postavení nabyl až po roce 1989, a to v souvislosti s budováním tržní ekonomiky a zavedením duálního systému. Technicky můžeme rozhlas definovat jako zařízení, které je schopné přijímat vysílaný zvuk [Postler 2003: 36].

Rozhlasové vysílání vytváří lidem v domácnosti jakousi kulisu, při níž členové domácnosti vykonávají různé činnosti (např. úklid či vaření).

Tyto vlastnosti způsobují, že vnímání prezentovaných sdělení není zcela uvědomělé, ale na druhou stranu jsou díky tomuto rozhlasová reklamní sdělení přijímána příznivěji. Posluchači si nemohou vybírat, co daná rozhlasová stanice nabízí, ale většinou zůstávají u stanice, ze které mají dobrý pocit. Rozhlas jako médium se vyznačuje z hlediska reklamy několika parametry, například úrovní vybavenosti domácností, pokrytím území rozhlasovým signálem, kvalitou poslechu či legislativními omezeními [Postler 2003: 40].

Legislativní omezení vychází ze zákona o regulaci reklamy s účinností. Soustředí se převážně na omezení vysílacího času reklamy, který nesmí přesáhnout 1% denního vysílacího času. V roce 1998 byl novelizován zákon, podle něhož rozhlas může denně věnovat reklamám 3-5minut. U soukromých rozhlasových stanic je tomu jinak, ty nemohou reklamě věnovat více než 20% ze svého denního vysílání. Z toho vyplývá, že soukromý rozhlas má větší prostor pro reklamní vysílací čas, jelikož většina jeho příjmů jde právě z reklamy [Postler 2003: 50].

Rozhlas má své klady i zápory při svém uplatnění v komerčních komunikacích, a to především v reklamě. Mezi klady patří *„vysoká spolehlivost, vnímání i při jiné činnosti, emocionální působení, vytvoření vlastního obrazu v hlavě, výborná regionální změřitelnost, velmi dobrá demografická změřitelnost, výborná přizpůsobivost, mobilnost, relativně nízké náklady z hlediska reklamy“*. Mezi zápory řadíme *„podvědomé vnímání, nemožnost zobrazit výrobek, nevýhodný přenos většího množství informací, špatnou regionální a demografickou změřitelnost“* [Postler 2003: 51].

3 HISTORIE ČESKOSLOVENSKÉHO A ČESKÉHO ROZHLASU

V této kapitole se pokusím zachytit rozvoj a funkci rozhlasového vysílání v různých historických obdobích. To znamená, že budu brát v úvahu jak politickou situaci, tak i kulturní vyspělost společnosti a státu, ale i jeho ekonomickou situaci. Vývoj rozhlasu v Československu začal ve dvacátých letech 20. století, kde médium ovlivnilo miliony lidí. Na rozhlas nebyl v této době nikdo zvyklý, ale stal se nejsnazším a nejrychlejším způsobem jak předat lidem informace. Postupem času se lidé museli začít seznamovat i spolupracovat s rozhlasem. Nevýhodou bylo, že mohli informace interpretovat jinak, než jak bylo řečeno, a tím pádem se stávali účastníky děje. Podstatou rozhlasu je zakódovaná schopnost emociálně kultivovat a rozvíjet posluchače. V České republice je význam veřejnoprávního rozhlasu velmi vyzdvihován jako kulturní instituce a nositel národních tradic [Navrátil 2006: 13].

3.1 Období 1923-1937

3.1.1 První pokusy s rozhlasovým vysíláním

Před první světovou válkou se u nás uskutečnily první pokusy s radiotelegrafií a radiotelefonii. S těmito pokusy jsou spojeny významná jména, např. prof. dr. K. Domalípa a ing. L. Šimek. V roce 1908 byla radiotelegrafie poprvé veřejně předvedena na území našeho státu v rámci Obchodní a průmyslové výstavy v Praze. Velkému zájmu Pražanů se těšila jiskrová stanice nainstalovaná na návrší u Karlových Varů, a to díky jejím zajímavým akustickým efektům [Ješutová 2003: 8].

Experimentování s radiotelegrafií bylo u nás zakázáno. Na letišti v Chebu existovala pouze jedna vojenská vysílačka s malým dosahem a přijímací stanicí. Teprve až po válce se uskutečnily první radiofonické pokusy v Praze na Petříně. Tuto stanici vybudovala skupina nadšenců v čele s ing. Šimkem v listopadu roku 1928 a sloužila k vysílání a příjmu

depeší nejen z naší republiky, ale i ze zahraničí. O rok později byla stanice přestěhována do objektu vozatajského praporu za Hladovou zdí a byla vybavena novou anténou pro příjem a vysílání zpráv [Ješutová 2003: 9].

Toto zařízení umožnilo první radiotelefonické vysílání v roce 1919 u příležitosti prvního výročí vzniku Československé republiky. Byl odvysílán první rozhlasový pořad složený ze slova a hudby. O rok později na této stanici proběhl i úspěšný druhý pokus s vysíláním slova i hudby, což umožnila nová a silnější elektronka, která uměla lépe navazovat spojení na dlouhé vzdálenosti. Od této doby se u nás i v cizině začaly používat elektronkové vysílače. Úspěšný byl i pokus hromadného poslechu rozhlasu [Čábelová 2003: 19].

Rychlý rozvoj radiofonie přiměl vojenskou správu, aby více začala využívat radiotelegrafii a radiotelefonii. V roce 1920 bylo rozhodnuto ministerskou radou, že nevojenská radiotelegrafie přejde do kompetence ministerstva pošt a telegrafů. Přijetím tohoto zákona musela společnost souhlasit s několika podmínkami. Podle nich může být stanice kdykoliv kontrolována ministerstvem pošt a telegrafů, může být obsluhována pouze odborně vyškoleným pracovníkem poštovní správy či osobou se zvláštním povolením, které vystavovalo ministerstvo. Vysílačky byly zřízeny nejprve v budově poštovního úřadu v Praze a Brně, později v Kbelích u Prahy [Bednařík, Jirák, Köpplová 2011: 177].

Roku 1923 ministerstvo povolilo rozhlasové vysílání a díky tomu byl přijat zákon o telegrafech. Tento zákon vytvořil podmínky pro zahájení pravidelného rozhlasového vysílání. Vysílalo se z jedné stanice, která byla původně určena pro radiotelegrafní provoz. Chyběla legislativa, pomalu se rozjížděla výroba rozhlasové techniky a rozhlasových přijímačů, pro něž nebyla ještě vytvořena obchodní síť. Většina lidí vůbec nevěděla, co si pod pojmem radiofonní vysílání představit, proto i toto

vysílání bylo přijímáno s nedůvěrou a velkými obavami [Koniček 1948: 11-22].

3.1.2 Počátky rozhlasového vysílání (1923-1925)

Rozhlas na počátku dvacátých let vstoupil do hospodářsky, politicky, sociálně i kulturně se rozvíjející Československé republiky. Jeho vývoj nebyl jednoduchý a musel překonávat spousty nástrah. Velký význam v rozvoji rozhlasového vysílání měla elektrifikace země a rozvoj elektrotechnického průmyslu, který byl na nižší úrovni. Elektrifikace probíhala ve městě rychleji než na venkově. Radiopřijímače si lidé pořizovali ve městě častěji a důvodem nebyla, jen elektrifikace, ale převážně finanční prostředky, jelikož poplatky za provoz radiopřijímače byly velmi nákladné [Ješutová 2003: 15].

Rozhlas byl chápán jako veliký pokrok v informovanosti lidí, který působí kdekoliv. Ve městech se díky elektrifikaci šířil mnohem rychleji než na vesnici, a proto městský člověk mohl mít neustálý přehled o aktuálním dění ve společnosti, zatímco venkovan se novinky dozvídal s několikadenním zpožděním. Marshal McLuhan rozlišuje dva typy médií: horká a chladná, kdy rozhlas chápe jako horké médium, které se setkává s nižší participací a působí na publikum více než chladná média. Z pohledu horkých a chladných médií jsou zaostalé země chladné a více vyspělé země horké. Městský člověk je horký oproti venkovanovi. Díky obratu postupů a hodnot, k nimž v elektrickém věku došlo, byla mechanická minulost horká a my lidé chladní [McLuhan 1991: 52].

Časopis Radioamatér je základním informačním zdrojem pro členy Českého radioklubu. Časopis ohlásil začátek pravidelného vysílání rozhlasu 18. května 1923 ve 20.15hod. Tímto datem se Československý rozhlas stal první rozhlasovou společností na světě, která začala pravidelně vysílat pro veřejnost. Stanice byla umístěna v malém dřevěném domku, který byl určen pouze pro technické pracovníky.

Účinkující a programátoři využívali zapůjčený stan. Průkopníci čelili mnohým překážkám. Nejvýznamnější problémy byly nedostatek finančních prostředků a nedostatek zkušeností s vysíláním. Právě toto se odráželo v nepochopení veřejnosti, což přispívalo k intrikám úředníků, ministerstva pošt a telegrafů, kteří rozhodovali o žádostech. Přes všechna nepochopení se nadšenci mohli opřít o poznatky získávané v zahraničí, ze kterých zjistili, že jejich vysněná představa o vysílání pro veřejnost je možná [Bednařík, Jirák, Köpplová 2011: 178].

Zakladatelé rozhlasové společnosti se dělili na dvě skupiny, které měly zájem na vytvoření obchodní společnosti a tím provozování rozhlasového vysílání. Nejvýznamnější podnět pro vytvoření soukromé rozhlasové obchodní společnosti podal ing. Eduard Svoboda¹, nar. v roce 1878. Působil jako podnikatel a věnoval se filmovému oboru. Roku 1920 založil společně s Milošem Havlem filmovou továrnu, zaměřenou na obchodní využití filmu. Do roku 1940 byl členem jednatelského sboru společnosti Radiojournal, do roku 1945 byl jejím technickým ředitelem. Tím, že Svoboda působil i v Americe, kde viděl, jak se rychle se rozvíjí rozhlas, snažil se o rozvoj i u nás. Chtěl zahájit rozhlasové vysílání na komerční bázi, k čemuž potřeboval finanční prostředky, a proto se spojil s Milošem Čtrnáctým², u kterého čekal jak finanční podporu, tak i podporu z novinářské obce, jelikož byl součástí Spolku českých žurnalistů [Ješutová 2003: 18].

Po spojení Čtrnáctého a Svobody nastaly nemalé problémy s udělením koncese od ministerstva pošt a telegrafů, reprezentovaným ve věci radiotelefonie ministerským radou ing. Josefem Strnadem. Bez tohoto udělení nesměl nikdo vysílat, a proto všechny představy Čtrnáctého a Svobody ztroskotaly. Tento proces trval několik měsíců až do jara roku 1923. K založení nové rozhlasové společnosti byly zapotřebí

¹ Viz příloha č. 1

² Viz příloha č. 2

vysoké finanční požadavky, které se nakonec podařilo sehnat, pak již nic nestálo v cestě [Ješutová 2003: 19].

Společnost Radiojournal byla založena 7. června 1923. Byla založena jako ryze soukromá pod firemním názvem Radiojournal, společnost s.r.o. Účelem společnosti bylo rozšiřování hospodářských, meteorologických, burzovních, sportovních či kulturních zpráv. Rozhlas přestává být považován za zajímavou a technickou atrakci a začíná se stávat důležitým prostředkem osvěty, vzdělávání, začíná i masově působit na veřejné mínění. Společnost obdržela od ministerstva vnitra licenci na pořádání programů zpěvu a koncertů. Po dvou letech měl Radiojournal veliké finanční problémy, a proto byl spojen se státem prostřednictvím státního podniku. Tím získal možnost udělovat a prodlužovat licence, ovlivňovat podobu vysílací sítě, regulovat podmínky pro poslech rozhlasu a uplatňovat cenzurní právo [Čábelová 2003: 43].

Původní rozhlasové studio bylo vzdáleno daleko od kulturního a společenského centra, též špatná doprava snižovala variabilitu účastníků vysílání, a proto byla v roce 1924 zahájena jeho činnost z moderněji vybaveného studia v Poštovní nákupně na Fochově třídě 58³. Studio bylo ve středu města. Díky tomu byla variabilita účinkujících větší. Po třech měsících se stěhovalo znovu do budovy Orbisu, v níž byl postaven nový akustický vykrytý ateliér, který umožnil vytváření nových programových možností [Pacovský 1993: 26].

Hlavním úkolem rozhlasu bylo šíření zpravodajství a hudby, i když tomu tak ze začátku nebylo. Později byla přidána předpověď počasí, sportovní zprávy a přednášky. Přednášky se staly pravidelnou a stálou součástí programu od prosince roku 1924, kdy se časově rozšiřoval denní program. Ze začátku šlo spíše o mechanický přednes textu, který byl příjemným zpestřením pro posluchače. Přednášky posluchači přijímali

³ Viz. Příloha č. 3

zcela přirozeně a se zájmem, jelikož sloužily společnosti nejen jako informace, ale staly se pro ně i osvětou. Jedinou nevýhodou bylo, že posluchač nemohl být vtažen do děje, proto se od přednášejících vyžadovaly různé nároky na stavbu projevu, stylistiku, tempo řeči, přesnost, srozumitelnost vyjadřování. Důležitá byla i délka textu [Pacovsky 1993: 28].

Přednášky se staly běžnou formou osvěty tehdejší doby, nejen ve vzdělávacích institucích, ale i ve veřejném životě. Jednalo se o formu vyjadřování stanovisek a názorů v odborných kruzích. Největší zásluhu měl profesor Otakar Matoušek, který zde působil jako vedoucí přednáškového oboru. Díky svému jménu a autoritě se mu podařilo získat přední odborníky a známé osobnosti ze světa vědy a kultury. Vzrůstající počet přednášek ve vysílání a rozdílná kvalita donutily Radiojournal připravit soubor zásad, které měly zajistit určitou úroveň přednášky. Nakonec se přednášky staly doménou odborných rozhlasů, které je využívaly k publikaci témat spojených se svým zaměřením [Čabelová 2003: 109].

Každý, kdo chtěl vlastnit rozhlasový přijímač, musel mít povolení od ministerstva pošt a telegrafů. V němž byla prověřena bezúhonnost a politická příslušnost žadatele. Přijímače nebyly dostupné pro všechny vrstvy obyvatelstva, byly také málo výkonné či nespolehlivé. Velkým problémem byly i vysoké poplatky. Teprve jejich snížení přispělo k nárůstu posluchačů. Jako první si rozhlas osvojila nejvíce vyšší vrstva a poté nižší. To souvisí s teorií knowledge gap, která říká, že nárůst informací ve společnosti není rovnoměrně rozdělen pro každého člena. Lidé s vyšším socioekonomickým statusem nejprve lépe získávají přístup k nové informační technologii, a poté i k samotným informacím. To vede k rozdělení společnosti do dvou skupin. První skupinou jsou lidé s vyšším

statusem, kteří vědí o většině věcí a druhou jsou lidé s nízkým statusem, kteří nevědí téměř nic⁴.

A v roce 1924 vyšel v Národních listech článek, v němž J. D. Budil poprvé navrhl používat slovo rozhlas místo užívaného slova rádia. Tento návrh vysvětlil slovy: „*Stanice přijaté zprávy nebo hudby skutečně rozhlásí všem, a proto je jistě oprávněno, navrhuje-li pro její funkci název rozhlas*“ [Bednařík, Jirák, Köpplová 2011: 178-180].

Prvním českým profesionálním hlasatelem se stal Adolf Dobrovolný, před ním ohlašování pořadů zajišťovali technici. Adolf Dobrovolný byl herec, režisér a profesionální hlasatel až do roku 1931. Uváděl přenosy z divadel, koncertů, ale i účinkoval v literárních pořadech, které si sám připravoval. Jeho přenos boxerského zápasu z roku 1924 je některými rozhlasovými teoretiky považován za první sportovní reportáž. Adolfa Dobrovolného⁵ lze považovat za první významnou rozhlasovou osobnost [Ješutová 2003: 26-27].

Roku 1925 dochází ke zkvalitňování rozhlasu, zlepšují se technické i ekonomické podmínky, a tím i programové vysílání. Dne 12. února 1925 se uskutečnil první přenos celého divadelního představení Dvě vdovy z Národního divadla. Tato akce Radiojournalu se zapsala nejen do dějin československého vysílání, ale také do evropského vysílání. Reakce lidí na tento přenos byly velmi dobré. Posluchači byli okouzleni nejen přenosem, ale i zvukem šumu v hledišti, laděním nástrojů, což mohou potvrdit dopisy od posluchačů. Rozhlas zde poprvé dokázal schopnost přenášet obraz vzdálených dějů a událostí [Pacovský 1993: 15].

⁴ Holbrook 2002. *Knowledge gap*. [online]. [cit 2013-04-23]. Dostupné z: <
http://www.utwente.nl/cw/theorieenoverzicht/Theory%20clusters/Media,%20Culture%20and%20Society/knowledge_gap.doc/>

⁵ Viz příloha č. 4

V roce 1925 se zástupci Radiojournalu zúčastnili první mezinárodní konference rozhlasových organizací v Londýně. Zde byla založena mezinárodní rozhlasová unie (Union Internationale de Radiodiffusion-UIR) se sídlem v Ženevě, kde Radiojournal získal zastoupení v předsednictvu [Bednařík, Jirák, Köpplová 2011: 181].

Redaktor dětské rubriky Jan Vavřík pod pseudonymem strýček Václav na základě svých pedagogických zkušeností začal vysílat v roce 1925 pro děti. Připravoval pro děti besídky, soutěže a takto reagoval na jejich dotazy a podněty z jejich dopisů. Ve svém vysílání využil i loutkové představení. Ohlas z řad posluchačů byl tak veliký, že Radiojournal ve spolupráci s ministerstvem školství začal uvažovat o zahájení pravidelného vysílání pro školy [Ješutová 2003: 50].

3.1.3 Stabilizace a rozvoj rozhlasového vysílání (1926-1929)

Roky 1926 a 1929 jsou pro Radiojournal velmi úspěšné. Radiojournal se konečně vypořádal s ekonomickými problémy, a proto byl schopen nabídnout posluchači celodenní vysílání, a získat ke spolupráci renomované umělce, herce a odborníky z různých oblastí vědy. Řadí se jako významná vzdělávací a kulturní instituce. Svými pravidelnými informacemi o aktuálním dění doma a ve světě informuje mnohem rychleji než tisk. Hospodářská světová krize však náhle zbrzdila jeho rozvoj [Ješutová 2003: 55].

Na počátku roku 1926 nebyla ještě velká část území Československé republiky pokryta rozhlasovým signálem. Jednalo se o území Moravy, Slezska a Slovenska. Posluchači v těchto oblastech byli nuceni poslouchat pouze zahraniční stanice, které měly u nich silnější signál, proto v dubnu 1926 byla uvedena do provozu výkonnější vysílačka v Brně a v několika dalších měsících byla zprovozněna i vysílačka v Bratislavě [Ješutová 2003: 57-58]. Myslím si, že za tím byl strach z médií, kde se člověk spíše bojí dlouhodobého působení rozhlasu více

než socializace. Jak říká McQuail, chápeme-li média spíše jako „kulturu“, můžeme mluvit o hledisku idealistickém, které vychází z představy, že média mají silný vliv na jedince. Prvotní příčinou společenské změny jsou myšlenky a hodnoty přenášené médii bez ohledu na to, kdo média vlastní či ovládá. Tento přístup vede k víře v nejrůznější účinky médií, ať pozitivní nebo negativní. Změny v podobě technologii médií mohou zásadním způsobem změnit naši zkušenost, a dokonce i naše vztahy k ostatním lidem [McQuail 1999: 85].

K rozvoji rozhlasové tvorby přispěla rozhlasová reportáž. Za její zrod se považuje přímé vysílání z VIII. všesokolského sletu v Praze. K jeho přenosu bylo použito několik mikrofonů, amplifikací, na zachycení hudby byl postaven zvláštní sloup. Všechna spojení vedla do zvláštní místnosti, která byla upravena na malý ateliér, zde seděl hlasatel u okna, z kterého viděl na celé sletišť. Technicky bylo třeba provádět různé kombinace, jako tlumit hudbu či zapojovat různé mikrofony. Pro tehdejší dobu to znamenalo zdokonalení rozhlasové techniky. Rozhlas byl schopen zprostředkovat divákovi celkovou atmosféru v místě konání události. Díky přenosům ze sletu obdržel mnoho uznání z domova i zahraničí a počet platících koncesionářů opět vzrostl [Pacovský 1993: 44-46].

V tomto roce došlo i k prvnímu mezinárodnímu přenosu a to ze Ženevy. Vysílán byl projev ministra zahraničních věcí dr. Eduarda Beneše. Na tomto přenosu se podílelo několik zahraničních rozhlasových společností. Přenos byl velmi úspěšný [Ješutová 2003: 64].

Simultánní vysílání spočívalo v přenosu programu jednoho rozhlasu po telefonní lince do druhé rozhlasové stanice nebo více stanic, kde byl signál zesílen a vysílán do vlastního regionu. První přenos byl uskutečněn 24. prosince 1926 mezi studiem v Praze, Brně a částečně i Bratislavě. Toto vysílání umožnilo vysílání jednoho programu do více stanic. Tím se rozšířil okruh posluchačů a spojily se různé oblasti státu. Vysílání se stalo

základem pro pozdější vytvoření vysílacích okruhů a programové spolupráce. Později se simultánní vysílání stalo základem pro mezinárodní výměnu rozhlasových pořadů ve střední Evropě [Koníček 1948;52]. První mezinárodní společné vysílání se uskutečnilo 15. března 1927, kde byl vysílán přenos koncertu ze Smetanovy síně. Na základě pokusných přenosů byla dohodnuta výměna pořadů. Každá z nich uskutečnila jednou za čtrnáct dní mezinárodní vysílání hudebních pořadů po lince [Votavová 1993: 19].

Rozšíření programu Radiojournalu kladlo stále vyšší nároky na prostory. Roku 1926 byly provedeny rozsáhlé úpravy v Orbisu týkající se rozšíření hlavního studia. Byly pronajaty další místnosti pro technické, programové a administrativní potřeby. Přesto prostory stále nevyhovovaly a hledaly se nová a lépe vybavená místa. V dubnu 1927 začal rozhlas vysílat z Národního domu na Vinohradech. Kromě ústředního studia zde bylo vytvořeno několik menších studií, postupně byly rekonstruovány další sály a prostory. Toto vše vedlo ke zkvalitnění technické úrovně a dostatku prostoru pro rozvoj dalších programových oblastí [Ješutová 2003: 75].

K oslavám 10. výročí vzniku Československé republiky byl připraven program, který zahrnoval mnoho vzdělávacích a uměleckých akcí. Účelem byla propagace republiky jako demokratického stabilního státu založeného na národní tradici. Potvrdilo se velmi dobré technické zázemí a organizační schopnosti. Kladný ohlas posluchačů motivoval programové pracovníky k vytváření tematických programových typů, např. prvomájových, dušičkových [Ješutová 2003: 80]. Tyto programy byly účinným prostředkem pro organizování lidí do mas. Masová média představují hlas autority, poskytují názor, návody a psychické uspokojení. Média u lidí vytvářejí jakýsi vztah závislosti nejen v oblasti názorů, ale také v prožívání totožnosti a utváření vědomí. Podle Millse vedou masová média k nedemokratickému řízení „shůry“ s malou možností, jak na daný stav reagovat [McQuail 1999: 98].

Na konci 20. let se program snažil přizpůsobit svým posluchačům. Dospěl k závěru, že dosavadní program musí být změněn, a proto byly zavedeny historické a tematické večery, které byly pro posluchače srozumitelnější než náročné přenosy z koncertních sálů. Večery byly zahajovány odborným výkladem, aby se obsah přiblížil co nejvíce posluchači a zároveň se rozšířila jeho literární a hudební znalost. Vzdělávací programy byly tvořeny jazykovými kurzy, program byl připravován s jasnější koncepcí a pedagogickým záměrem. Kvalitnější technika Radiojournalu umožnila, že se rozhlas s různými relacemi přiblížil k určitým skupinám svých posluchačů. První z nich byl zemědělský rozhlas. Soustředil se na venkovské posluchače a seznamoval je s teoretickými i praktickými výsledky práce výzkumných ústavů zemědělských i odborných škol. Tento pořad se shledal s oblibou i u nezemědělců. Druhým programem byl dělnický rozhlas, který se zaměřoval na problémy oslovované skupiny, informoval o volných místech. Tento program byl také velmi populární zejména tím, že informoval o technických podmínkách rozhlasového příjmu a posluchačům organizoval společný poslech, neboť ne každý si mohl dovést kousek přijímače. Třetím odborným programem byl rozhlas pro průmysl obchodu a živnosti, nesetkal se však u posluchačů s obdivem⁶.

3.1.4 Pokračování rozvoje rozhlasu (1930-1937)

Na Československo v roce 1930 až 1934 dolehla celosvětová hospodářská krize. Pracující vrstvy tvrdě postihla nezaměstnanost a průmysl propadem výroby. Rozhlas se dostal pod vliv politických stran, byla zavedena cenzura, na kterou doplatili hlavně Voskovec s Werichem. V roce 1933 vystoupil předseda Radiojournalu před novináře a přihlásil se ke státnímu zájmu. V této složité době došlo k výměnám pořadů. Jejich

⁶ Radiohistorie. *Rozvoj rozhlasu i programu po roce 1930*. [online]. [cit 2013-04-06]. Dostupné z: <<http://radiohistorie.webnode.cz/historie-rozhlasu-csr/programova-napl-n-rozhlasu-csr/rozvoj-rozhlasu-i-programu-po-roce-1930/>>

smyslem bylo ukázat obraz ideálního či pokrokového státu, v němž žijí spokojení občané. V polovině 30. let byla programová náplň rozhlasu zaměřena především na hudební složku, slovesné umění, reportáže, a přednášky [Perkner 1983: 25].

V roce 1930 byla odvysílána první katastrofická hra Jana Grmely „Požár v opeře“. Byly zde použity věrohodné efekty, které podpořily u posluchače myšlenku reality. Posluchači vybíhali ven a snažili se najít vyvýšené místo, odkud by zahlédli střechu Národního divadla a z ní stoupající dým nebo oheň, či běželi přímo k divadlu. Požár však nemohl nikdo zahlédnout, jelikož se odehrával pouze ve fantazii autora⁷.

Grmela předběhl o 8 let Orsona Wellese, který vytvořil první rozhlasový skandál a zapsal se do dějin historie rozhlasového vysílání a moderních médií. Velkou paniku vyvolala rozhlasová hra „Válka světů“ o invazi Mart'anů na Zemi podle jeho románu. Hra byla zpracována formou fiktivní reportáže. Během vysílání se rozpoutala neočekávaná hysterie, během níž dokonce stoupla i sledovanost pořadu. Posluchači věřili, že jde o skutečnost úplně stejně, jako když Grmela odvysílal „Požár v opeře“. „Válka světů“ se stala nejslavnější a nejpopulárnější rozhlasovou hrou, která otevřela další možnosti⁸. V případě vysílání Války světů sice zůstává určitá nejistota ohledně skutečných rozměrů a charakteru paniky, ale není příliš pochyb o tom, že za určitých okolností skutečně mohou nastat podmínky pro panickou reakci na zpravodajství. Dalšími přidruženými podmínkami pro panickou odezvu jsou úzkost, strach a nejistota. Mezi urychlující faktory paniky patří neúplnost nebo nepřesnost informace, vedoucí k naléhavému vyhledávání informací, převážně z osobních

⁷ Český rozhlas. *Jak rozhlasová hra vydělala posluchače*. [online]. [cit 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1/kuriozity-vseho-druhu/2804586>>

⁸ Přemek. 2005. *Wellsonova válka světů v rozhlasové inscenaci Orsona Wellse: První rozhlasový skandál*. [online]. [cit 2013-04-12]. Dostupné z: <<http://mluveny.panacek.com/historie-rozhlasu/38-wellsova-valka-svetu-v-rozhlasove-inscen.html>>

kanálů, což vede k dalšímu uvádění původního sdělení do oběhu [McQuail 1999: 377].

V roce 1936 zahájila činnost Rádiovka, která umožňovala vysílání do ciziny. V těchto letech se upravují rozhlasové budovy, vysílače, antény, aby odpovídaly současným technickým parametrům. Roku 1932 byl na voskovou folii zaznamenán závěr fotbalového zápasu ČSR- Jugoslávie, což umožnilo zpožděné vysílání desetiminutového záznamu. Tento záznam byl považován za technický pokrok. Novinka rychle zdomácněla a začala se úspěšně vyvíjet. V roce 1935 se k záznamu začal používat ocelový pás tzv. „blattnerphone⁹“, jehož nevýhodou bylo, že se tento záznam nedal zastavit ani nastavit. O tři roky však již šlo záznam nahrávat na celuloidový filmový pás, který je velmi kvalitní, má stálost zvuku a nechá se stříhat [Ješutová 2003: 103-105].

V 30. letech nastoupil do Brněnského rozhlasu jako režisér Josef Bezdíček. I přes moderně vybavené studio se zde stále vysílaly hry na jeden mikrofon. Bezdíček se společně s Chalupou a Kožíkem zabývali otázkami rozhlasové estetiky a osobité rozhlasové inscenace. Bezdíček je považován za zakladatele a tvůrce rozhlasové režijní práce. Rozhlas objevil krásu lidského hlasu, ale také nepřesnosti a nečistoty lidské mluvy. Tyto nedostatky dokázal dříve rozpoznat a odstranit pouze režisér. Renomovaní herci se snažili divákovi co nejdříve přiblížit charakter postavy. Toto vše se uplatnilo v epos F. Kožíka „Cristobal Colón“. V němž autor zde použil náročné promluvy a mimočasové prostředky, což bylo výzvou pro režiséra. Tato hra se v českém prostředí setkala s velkým úspěchem, který spočíval v poutavém námětu životní pouti K. Kolumbova. Kožíkova hra byla brzy po českém uvedení vysílána ve Francii, byla zařazena do cyklu „Nejlepší rozhlasové hry světa“ a ještě v roce 1938 reprezentovala Československo na rozhlasovém festivalu v Bruselu.

⁹ Viz příloha č. 5

Záznam její brněnské premiéry se nedochoval, vysílalo se živě. Kompletně je zaznamenána verze až roku 1948¹⁰.

V době, kdy rozhlas vznikl, byli posluchači vděční za to, co jim přijímací aparát nabízel a jeho program vítali s velkým nadšením. Po nějaké době se technického vynálezu nasytili, a začali jeho program hodnotit a vybírat si programy, které se jim líbí [Ješutová 2003: 140]. To, že lidé nebyli spokojeni s rozhlasem, je, že jeho programy vycházejí z teorie užití a uspokojení. Tato teorie je založena na uspokojování široké škály potřeb jedince prostřednictvím médií, řeší otázku, z jakého důvodu lidé média užívají. V rámci uspokojování psychologických a sociálních potřeb rozlišuje tento přístup několik forem. Nejdříve může uspokojení vycházet z vystavení se mediálnímu působení (např. poslech rozhlasu), dále ze sociálního kontextu, kde dochází ke konzumaci (např. poslech rozhlasu společně s rodinou) či z mediálního obsahu (např. poslech specifického pořadu) či z pocitu důvěrné známosti konkrétního rozhlasového žánru [McQuail 1999: 101].

Pro kontakt posluchače s rozhlasem posloužil týdeník *Radiojournal*, který čtenářům nabízel rozhlasový program, různé doplňující komentáře k pořadům, osobnostem a zajímavostem často doplněné fotografiemi. Po čtenářském hlasování byl týdeník v roce 1939 přejmenován na „Náš rozhlas“ [Ješutová 2003: 141].

V Evropě se schylovalo k válce a lidé se chtěli postavit proti tomuto nebezpečí. Proto se rozhlas snažil navodit uklidňující atmosféru. Vysílal pouze programy zábavného charakteru [Kovařík 1948: 15]. Tuto programovou změnu můžeme vysvětlit pomocí funkcionalistického přístupu, který vysvětluje existenci médií z hlediska potřeb společnosti. Funkcionalistická perspektiva vychází z předpokladu, že každá institucionalizovaná společenská činnost plní nějaké společenské funkce.

¹⁰Hraše Jiří. *Brněnská rozhlasová avantgarda*. [online]. [cit 2013-04-06]. Dostupné z: <
<http://mluveny.panacek.com/historie-rozhlasu/4254-brnenska-rozhlasova-avantgarda.html>>

H. Lasswell za hlavní komunikační funkce považoval předávání poznatků o společenském prostředí, přenos kulturního dědictví a vytváření vztahů mezi jednotlivci a společností. C. R. Wright rozšířil tento výčet o funkci „zábavní“. Mediální instituce tak uspokojuje potřeby související s kontinuitou, řádem, integrací, motivací, vedením, socializací atd. [McQuail 1999: 101].

Zábavu můžeme chápat jako součást přenášené kultury, ale také poskytnutí osobního uspokojení, oddechu a uvolnění. Díky ní se lidé snadněji vyrovnávají s problémy v životě a společnost tak předchází pocitu zhroucení u lidí. Podle McQuaila mají média schopnost odpoutat pozornost lidí od reality, což je jedna z motivací, proč lidé média konzumují, proč si vybírají určité pořady [McQuail 1999: 102]

Posluchači si v těchto letech začali postupně uvědomovat, že se v rozhlasu objevují noví lidé, kteří začínají šířit myšlenky nacistické ideologie. Postupně se začínaly měnit vztahy jak v rozhlasu, tak i ve společnosti [Kovařík 1948: 15]. V rámci příprav na válku byl rozhlas podřízen dozoru národní obrany a v prosinci 1938 se jeho název změnil na Československý rozhlas. Tímto krokem si chtěla vláda zajistit svůj vliv na programovou nabídku i personální obsazení. Vysílat se začala politická okénka¹¹, která reagovala na aktuální denní problémy. Rozhlas působil jako informační mechanismus pro vojáky nebo se věnoval otázkám obrany státu. Slovenský rozhlas si v tomto roce začal nárokovat autonomii, programové osamocení. Plné samostatnosti se mu však dostalo až roce 1939 [Pacovský 1993: 52].

¹¹ Okénko vysílalo vždy po zprávách ČTK v 19:15hod 5x týdně od 1. října roku 1938

3.2 Období války 1939-1945

3.2.1 Počátky rozhlasu za války (1939-1941)

Z počátku války v relativně klidném období se Němci spokojili pouze s personálními změnami na vedoucích místech rozhlasu a s technickými opatřeními. Po utvoření protektorátu převzali Němci mělnickou, brněnskou a moravsko-ostravskou stanici. Mělník se stal říšskoněmeckým vysílačem s označením „Říšský vysílač Čechy“. Pořady byly pod přísným dohledem, ohlášeny byly nejprve v němčině a poté v češtině. Jakýkoliv bojkot nebyl snadný, zvláště ve zpravodajství, jelikož texty byly hlídány nacisty, kteří ovládali český jazyk. Tito vedoucí a jejich pomocníci upozorňovali na podezřelé jevy ve vysílání. Docházelo k reorganizaci rozhlasu, kromě vedoucích českých pracovníků rozhlasu byli vyměněni i hlasatelé, dost často byly propouštěni na hodinu [Ješutová, 2003: 153].

Brněnská stanice byla vrácena 1. května 1939 Radiojournalu za podmínky, že část vysílání bude v němčině. Nacisté si uvědomovali moc dobře, že díky rozhlasu mohou působit na lidi, proto později vrátili vysílač i Ostravě. Němci nechali rádio Čechům z důvodu, že Češi pro ně byli levnou a zároveň kvalifikovanou pracovní silou. Pro Němce bylo snazší kontrolovat pouze vysílání než aby zajišťovali celý chod rozhlasu. Byl vydán dekret, který upravoval politický dohled nad veškerým vysíláním. Pro vysílání programů byla stanovena podmínka, že veškeré vysílání musí být nejdříve ohlášeno v němčině a potom teprve česky. Veškeré mluvené i zpívané texty či projevy musely být předloženy cenzurnímu oddělení. Z programů začala mizet díla skladatelů, autorů, i samotných aktérů neárijského původu [Bednařík, Jiráček, Köpplová 2011: 208].

Vliv politiky na mediální instituce vykresluje model dominantních médií. Tento model vnímá média jako instituce sloužící jiným institucím, které jsou propojeny vzájemnou interakcí. Mediální organizace mají sklon

k tomu, aby je vlastnil či ovládal malý počet zástupců mocných kruhů a aby si byly navzájem podobné typem i účelem. Tato média rozšiřují omezený a nediferencovaný pohled vládnoucích kruhů. Publikum je nuceno a vedeno k tomu, aby přijímalo svět v předkládané podobě a má velmi malou možnost se k tomu kriticky vyjadřovat [McQuail 1999: 93].

V roce 1940 byla podepsána důležitá společenská smlouva, která určovala úlohu Českého rozhlasu. Měla sloužit hlavně potřebám velkoněmecké říše. Byla zpřísněna rozhlasová cenzura ustanovením intendatury, která podléhala říšskému protektoru a měla úkol řídit a kontrolovat rozhlasový program. Programové složky byly rozděleny na hudební, slovesný a vzdělávací obor. Schvalovány byly pouze projevy natočené na pásku. Nacisté chtěli, aby se rozhlas stal součástí říšského systému a získal české posluchače [Votavová 1993: 46].

V tomto roce zahájila BBC v Londýně vysílání v českém a slovenském jazyce. Byly zde zařazeny 15minutové „hovory s domovem“. Vysílání pravdivě líčilo situaci doma, převážně se věnovalo otázkám persekuce, uzavírání vysokých škol a deportování studentů do koncentračních táborů¹².

Dne 28. září 1941 nastoupil do funkce říšského protektora Reinhard Heydrich, který přišel do Prahy s vypracovaným a schváleným programem „*Deutschtumsprogramm*“. „*Předpokládal, že Češi „dobré rasy a dobrého smýšlení“ budou poněmčeni, ostatní vystěhováni či zlikvidováni a předpokládal „konečné řešení židovské otázky“*“. Příchod R. Heydricha zasáhl nejen celé obyvatelstvo, ale i rozhlas, který byl sloučen s německým protektorátním vysíláním. Byla provedena reorganizace skupin podle berlínského vzoru, kde o program pečovaly dvě oddělení: umělecké a politické. Příchod zaznamenal též konec autonomie. Veškeré hudební vysílání podléhalo cenzuře [Ješutová 2003: 153].

¹² Dějiny českých médií v datech, 2003, str. 50

3.2.2 Rozhlas za druhé světové války (1942)

Dne 22. 1. 1942 rozhlas odvysílal zprávu státního prezidenta o poskytnutí pomoci německým vojákům na východní frontě. Prosba se týkala zejména zimních potřeb. Tato sbírka byla zcela dobrovolná, i když někteří lidé po vyhlášení této zprávy raději pálili kožešinové a vlněné věci, aby wehrmachtu nemuseli nic dávat. Výsledek této sbírky byl přesto vnímán jako vítězství německé propagandy¹³.

V roce 1942 byly do vysílání zařazovány tzv. zvláštní zprávy mimo plánovaný program. Šlo např. o informace z Hitlerova hlavního stanu, z mimořádných událostí a sdělení o branné moci. Veřejnost byla také informována o atentátu na Heydricha, následných popravách a dopadení atentátníků v kostele sv. Bartoloměje. Ihned po atentátu bylo vyhlášeno stanné právo a den na to se konaly první popravky. Důsledkem atentátu na R. Heydricha bylo vypálení obce Lidice na Kladensku, což mělo symbolizovat trest, který vydal Adolf Hitler za smrt Heydricha¹⁴. I v české společnosti se našla spousta kolaborantů, kteří se přizpůsobili protektorátu. Nacisté však spolupracovali pouze s těmi, kteří byli ochotni plnit jejich příkazy a nesledovali svoji politickou kariéru. Mezi pracovníky rozhlasu se našli kolaboranti, z nichž někteří svého vlivu využívali ke služebnímu postupu [Ješutová 2003: 169].

Rozhlas v této době vzdělával i vychovával. Do oblasti vzdělávání se řadily reportáže, literární pásma či vysílání školského rozhlasu. Vznikl pořad „Doba-práce-události“, v němž vyprávěli čeští dělníci pracující v Říši za hranicemi Protektorátu, o své práci, životě, zábavě či posílali vzkazy kamarádům nebo známým. Tento pořad vysílala každé druhé pondělí stanice Brno. Zahájen byl „Týden lidového zdraví“, což mělo

¹³ Janečková, Bronislava. Měl jsem čtvero zimní prádlo, odevzdal jsem troje... [online]. [cit 2013-01-26]. Dostupné z: < http://www.rozhlas.cz/archiv/dokument/_zprava/894240 >

¹⁴ Skalický, Jaroslav. Lidice? Nikdy předtím nebyli nacisté tak chladnokrevní. [online]. [2013-01-26]. Dostupné z: < http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/reportaze/_zprava/1072408 >

působit výchovně na obyvatelstvo. Reorganizací prošel i školský rozhlas, který vysílal denně z různých vysílacích stanic. Pro povzbuzení obyvatelstva byla vyhlášena soutěž o nejlepší rozhlasovou hru s námětem spořivosti. V této době začal rozhlas vysílat politické skeče¹⁵, které měly být „*stručným dějepisem událostí, jež šly větrem*“. Tyto skeče se nejintenzivněji vysílaly v letech 1941-1942. Z velké části byly psány Josefem Opuštělem [Ješutová 2003: 167].

3.2.3 Pokračování války v rozhlase (1943-1945)

V průběhu Slovenského národního povstání vyzýval rozhlas k odporu proti německým vojskům. Vysílalo se z Bánské Bystrice po ukončení bratislavského vysílání. Celé vysílání bylo zaměřeno na podporu bojů povstalců, vysvětlovalo cíle povstání a jeho organizaci. Koncem roku 1944 a začátkem roku 1945 se pozornost ilegálního národního výboru rozhlasu soustřeďovala především na koordinaci jednotlivých akcí a na přípravu ozbrojeného povstání (tato ilegální skupina se formovala během války a připravovala se na dobu, kdy bude moci vystoupit z ilegality). Začala se připravovat náhradní vysílací pracoviště, z kterých by se začalo vysílat, pokud by nebylo možné vysílat z hlavní budovy [Pacovský 1993: 76].

Dne 5. května 1945 budovu rozhlasu obsadili čeští zaměstnanci spolu s oddílem české policie. Český rozhlas přispěl k úspěchu pražského „*Květnového povstání*“ tím, že nepřestal vysílat ani v době největších bojů. Boje probíhaly v okolí Pražského rozhlasu, což mělo za následek mnoho obětí na životech a vážné poškození budovy rozhlasu¹⁶.

¹⁵ Skeče jsou dramatické scénky zábavného charakteru, v nichž se setkávají dva či více herců, kteří rozehrávají situaci s jistým dějem. Scénku charakterizuje uvedení do děje. Skeče jsou typickou součástí mnoha současných i minulých rozhlasových zábavných pořadů a to z důvodu, že je nejméně realizačně náročný

¹⁶ Viz příloha č. 6

K úplnému osvobození Prahy došlo 9. května 1945 a rozhlas tuto zprávu odvysílal kolem 8hodiny ranní. Český rozhlas přispěl nejen tím, že svou výzvou 5. května dal signál k jeho zahájení, ale nepřestal vysílat ani v době největších bojů. Převážně informoval o dění a tím posiloval bojovníky nejen na pražských barikádách, ale i po celé zemi [Ješutová 2003: 178]

V prvních poválečných měsících plnil rozhlas především informační, organizátorskou a propagační funkci. Bylo zapotřebí odstranit válečné škody, obnovit normální chod ekonomiky a společnosti, pomáhat při pátrání po nezvěstných a zprostředkovávat setkání válkou rozdělených rodin. V oblasti dramatického vysílání se uplatňovaly především klasické české texty a posluchači mohli znovu sdílet několik let umlčovaná témata z dějin českého národa. Byl též za služby v době pražského národního povstání vyznamenán čestnou standartou „*Bojovnice práce*“ [Ješutová 2003: 179].

3.3 Poválečná léta 1945-1948

3.3.1 Situace v rozhlase

První týdny po osvobození byly v rozhlase poznamenány válkou. Důležitým krokem bylo sjednocení rozhlasových pracovníků, o které se pokusil prof. O. Matoušek, který také jmenoval vedoucí organizačních složek. Důležitým krokem bylo obnovit pravidelné vysílání, což bylo možné pouze s úsilím zaměstnanců. Válka zanechala mnoho následků, chyběly technické přístroje, záznamový materiál i dostatek zkušených pracovníků. Svoji činnost obnovily i předválečné pobočky Radiojournalu v Brně, Moravské Ostravě, a na Slovensku, v Bratislavě a v Košicích. Nově začala vysílat západočeská vysílačka a Jihočeský rozhlas [Ješutová 2003: 188].

Rozhlas přestával být pouze prostředkem zábavy a poučení. Působil jako jeden z významných činitelů veřejného života a aktivně se zapojoval do veškerého národního dění. Začal lidem pomáhat při získávání pracovníků pro průmysl i do zemědělství. Prováděl kampaně politické i mravně-výchovné, které se prolínaly všemi programy od zpravodajského až po vzdělávací. Výrazem uznání činnosti rozhlasu bylo zřízení státní ceny v oboru „rozhlas“. Rozhlas přestal být nestranný ve smyslu politickém a začal se zajímat o současné dění. Plnou podporu měla vládní politika. Stále častěji se přikláněl k názorům KSČ, čímž si vysloužil velkou kritiku opozice [Ješutová 2003: 194].

3.3.2 Rozhlas a budování komunismu (1948)

KSČ si byla dobře vědoma rozhlasu jako mocného nástroje propagandy. Postupně obsadila všechny významné posty v rozhlasu svými lidmi a rozhlas se stal důležitým prostředkem na podporu Gottwaldovy vlády a všech jeho akcí. Nejvýznamnější z nich byl Zdeněk Novák, který prosazoval zájmy KSČ. Byl jmenován zástupcem programového ředitele a ředitelem programové služby. 17. února 1948 vyhlásil bojovou pohotovost členů KSČ, která měla všechny zpravodajské směny obsazené svými lidmi a do vysílání se dostávaly pouze názory a stanoviska jedné strany [Votavová 1993: 68].

Zprávy byly přejímány z Rudého práva a ihned zařazovány do vysílání. Přístup do budovy rozhlasu byl povolen pouze těm, u nichž bylo jisté, že podpoří Gottwaldovou linii. Rozhlas v této době zajišťoval také veškeré přímé přenosy ze shromáždění a informoval celou republiku o akcích pořádaných KSČ. Jiné zprávy se do vysílání nedostaly. V únoru byl vysílán přenos, v němž kde Gottwald informoval o přijetí demise ministrů a také přinesl zprávu o složení nové vlády. Politika jedné strany byla důsledkem a zapříčinila výrazný pokles posluchačů o zpravodajství a politickou publicistiku, proto bylo nutné provést změnu programu

[Ješutová 2003: 201]. V rozhlase došlo k politickému ovládnutí, což otrávil lidi a nedokážou si programovou skladbu vychutnat. Teorie užití a uspokojení byla obviněna z přílišného kladení efektů na chování publika [McQuail 1999: 101].

Na 15. května 1948 byl vyhlášen „*Den rozhlasu*“, který oslavoval čtvrtstoletí své existence. Do rozhlasové historie vstoupil významný pojem MEVRO¹⁷, což znamenalo zkratku pro tuto výstavu, jejíž celý název je Mezinárodní výstava rozhlasu. Výstava byla koncipována jako efektivní přehlídka vykonané práce a přehlídka technického a programového vývoje rozhlasu, jejímž cílem bylo seznámit posluchače rozhlasu se všemi jeho oblastmi a umožnit posluchači nahlédnout do jeho zákulisí či přiblížit proces tvorby jednotlivých programů. Novinkou na MEVRu bylo zapojení telefonu přímo do studia a využití přenosných reportáží vysílačů [Ješutová 2002: 18-21].

V Kodani se v září roku 1948 konala Evropská rozhlasová konference. Jejím hlavním cílem bylo přerozdělení vln a obnovení pořádku v éteru. Výsledkem jednání byla změna Luzernského plánu. Jednání byla obtížná a českoslovenští zástupci získali čtyři výlučné střední vlny ze 40 a tři smíšené vlny z 69 vln. Získali také účast na obou dvou mezinárodních středních vlnách. Úspěchem bylo především získání jedné dlouhé vlny, která umožňovala slyšitelnost programu na úrovni celého státu. Přechod na tyto vlnové délky se začal uskutečňovat k 15. březnu 1950 [Ješutová 2003: 210].

Jedním z prvních pravidelných pořadů rozhlasového zpravodajství se stal program kulturní hlídka. U zrodu na jeho vzniku se podílel dr. Jan Wenig. Posluchači se v něm dovídali o významných událostech. Jeho hosty byli režiséři a herci. Vysílaly se v něm též úryvky z divadelních her a koncertů. V roce 1950 tento program zanikl. Dalším programem byl

¹⁷ Viz příloha č.7

zpravodajský magazín, který přinášel aktuální zprávy a jehož cílem bylo nejenom informovat posluchače ale i utvářet jeho názory a postoje. Tento magazín trval 60 minut. K udržení pozornosti posluchačů velmi přispívalo střídání žánrů [Ješutová 2003: 213].

3.3.3 Budovatelský rozhlas

Změny rozhlasu nastaly v námětech, tématicke a výrazové formě rozhlasové hry. Požadavkem bylo vytvořit nový typ hrdiny tzv. *budovatele*. Vysílány byly literární pořady podporující kulturu a umění a historicko-literární cykly. Od roku 1948 se do popředí jednoznačně dostal budovatelský román, pro jehož autory byla často vypisována soutěž. Téhož roku pokračoval i kurz hudební výchovy, ve vysílání se střídaly Praha s Brnem. Nově byl zařazen cyklus „*Slovenská komorní hudba*“, „*Dějiny hudby v kostce*“ a úplnou novinkou byl cyklus „*Cesty naší hudby*“, který se začal vysílat od 3. listopadu 1948 [Ješutová 2003: 229].

Fungování médií v komunistickém Československu 50. a 60. let odpovídá nejvíce autoritářská a sovětská teorie. Autoritářská teorie říká, že média mají sloužit jako prostředek sdělování názorů a postojů nějaké autority, především státu. Média slouží i jako prostředek k dosahování konsenzu ve společnosti. Zatímco sovětská teorie vychází z představy médií, kterým byla přidělena role kolektivního agitátora, propagandisty a měla sloužit výchově a dělnické třídě při budování komunismu [McQuail 1999: 154].

Roku 1948 přijalo národní shromáždění č. 137/1948 Sb. o postátnění Československého rozhlasu. Stal se z něho státní podnik a soustředil se na technické i programové provozy. Ústava Československé republiky ještě více upřesňovala, že provozovat rozhlas a televizi je výhradně v právu státu [Votavová 1993: 69].

3.4 Období 1949-1992

3.4.1 Rozhlas pod vlivem totalitního režimu (1949-1958)

Období totality začíná masovými zaměstnaneckými výpověďmi, zkušené pracovníky měla nahradit nezkušená, ale revolučně naladěná mládež. Tato mládež však neměla zájem o tato místa, na něž však byla dosazena. Tato se odrážela v jejich práci. Rozhlas se měl stát nástrojem socialistické převýchovy mládeže. Spousta lidí nemohla pochopit, že mladí lidé neměli zájem o práci v rozhlase, přestože rozhlas zastával ve společnosti významné postavení [Votavová 1993: 75].

Rokem 1949 vstupoval rozhlas do nejtěžších let ve svém působení. Československo se ocitlo pod trvalým dohledem Sovětského svazu řízeným přes KSČ. Na této atmosféře se podílel i rozhlas, např. svými přenosy ze soudních síní a organizováním odsuzujících kampaní. Byli propuštěni lidé nábožensky založeni nebo příslušníci bývalých západních jednotek. Rozhlas ovládla atmosféra strachu a nedůvěry z řad zaměstnanců, spousta lidí se bála, a proto raději odcházeli sami. Byla zakázaná činnost západních tiskových agentur. Ne všichni však tyto zákazy respektovali. Toto odpovídá sovětské teorii, která je založena na předpokladu výchovy společnosti, stala se také propagandou komunistů. V roce 1950 zahájilo svoji činnost Rádio Svobodná Evropa, které ze začátku vysílalo z nákladního automobilu projíždějícího podél západních hranic. Proti těmto vysíláním byl vypracován rozsáhlý bezpečnostní systém. Zaměřoval se především na rušení slyšitelnosti zahraničních vysílačů. V rozhlase vzniklo oddělení, které se zabývalo jen rušením tohoto „nepřátelského“ vysílání [Ješutová 2003: 238].

V roce 1951 se v Moskvě konala tajná porada, na které J. V. Stalin oznámil, že dobije Evropu. Všechny země sovětského bloku musely zvýšit zbrojení. Důležitou úlohu sehrál i rozhlas, který svým vysíláním zvyšoval propagandu. Výsledkem toho byla celková přestavba rozhlasového

programu, přibývalo sovětské tematiky, jak ve zpravodajství, v publicistice, tak i v uměleckých pořadech. Začal se budovat rozhlas po drátě. Přesto, že byl v Sovětském svazu několika-kanálový, u nás pouze jednokanálový. Vzhledem k tomu toto vysílání nemohlo své posluchače plně uspokojit. Jeho poslání však bylo jinde, byl budován pro posílení civilní obrany v době krize [Ješutová 2003: 238].

V roce 1954 byly usnesením vlády pověřeny řízením a provozem rušících stanic orgány ministerstva vnitra s tím, že ministerstvo spoju provozovalo rušičky po technické stránce¹⁸. Komunistická vláda považovala vysílání Svobodné Evropy, Hlasu Ameriky a BBC za nepřátelské a rušičky měly přehlušit vysílání těchto zahraničních stanic tak, aby nešly naladit na našem území. Tento systém byl v průběhu let doveden takřka k dokonalosti. V provozu bylo 9 rušiček středních vln a 46 rušiček krátkých vln, které byly umístěny v lokalitách s největší koncentrací obyvatel. Dlouhé vlny byly rušeny v rámci celého sovětského bloku sítí několika rušiček o velkém výkonu. Rušičky byly určitým seismografem mezinárodních vztahů. Čím více byly vztahy vyhrcořenější, tím bylo rušení intenzivnější a naopak¹⁹.

Vše, co se vysílalo, muselo projít hlavní zprávou tiskového dohledu. V rádiu nesmělo být odvysíláno nic bez tohoto procesu. Smrtí Stalina a následně Gottwalda se situace změnila. Stalinský režim byl v Sovětském svazu tvrdě odsouzen. U nás, se v roce 1956 na II. Sjezdu českých spisovatelů ozývala kritika na cenzuru a persekuci některých spisovatelů. Od tohoto sjezdu lidé očekávali uvolnění atmosféry v kulturním životě²⁰.

¹⁸ Devčevová Ivana. *Rušičky vysílání*. [online]. [cit 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/svobodne/zajimavosti/_zprava/rusicky-vysilani--849444>

¹⁹ Český rozhlas [online]. [cit 2013-03-18]. Dostupné z: <<http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1>>

²⁰ Hubička Jiří. *Sjezd čs.spisovatelů- 1956*. [online]. [cit 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/rozhlasovahistorie/rozhlasovyrok/_zprava/sjezd-cs-spisovatelu-1956--1194724>

Tato trochu uvolněná atmosféra se zasloužila o založení redakce „Aktualit a zajímavostí“, kam byli zváni odborníci i dříve „zakázaní“ lidé. Změnou prošly i hudební pořady. Rozhlas se snažil o výměnu týkající se hudebních nahrávek se západními a asijskými zeměmi. Snažil se také o výměnu vzdělávacích pořadů a cyklů. Lidé tak mohli poslouchat modernější hudbu a jazz [Krupička 2000].

K další reorganizaci došlo roku 1957 v usnesení vlády o schválení vládního zřízení samostatné správy Československého výboru pro rozhlas a televizi, který si sám řídil svoji činnost. Tento výbor se snažil o spojení s lidem, a proto o rok později sestavil poradní sbor, který měl pomoci při plnění jím stanovených úkolů. O rok později byla tato organizace zrušena a rozhlas a televize se osamostatnily [Bednařík, Jirák, Köpplová 2011: 297].

3.4.2 Renesance rozhlasu (1959-1967)

Tato léta jsou považována za období renesance rozhlasu. Rozhlas je samostatnou ústřední organizací pod přímým řízením ÚVK KSČ. Uvolňující se společenská atmosféra v šedesátých letech se projevila i na vývoji mediální struktury. Média se snažila vymanit z cenzury. I přesto, že byl rozhlas nadále cenzurován, začíná klesat počet zakázaných témat a přestupek se řeší mnohem mírněji než dříve. Hlavní funkcí rozhlasu bylo vychovávat, ostatní funkce zůstávaly do jisté míry opomíjeny. V rozhlase se začala formovat nová generace tvůrců, kteří se snažili navázat na nejlepší tradice rozhlasového vysílání a rozvíjet moderní a liberálnější formy i obsah pořadů. Ředitelem tohoto rozhlasu se stal Karel Hoffmann., jehož znalost rozhlasových specifik mu umožnila uplatnit modernizační prvky v rozhlasu, především aktualizovat zpravodajství [Ješutová 2003: 292].

Na programové konferenci rozhlasových pracovníků konané v roce 1961 byly přijaty některé směrnice, kterými se rozhlas musel na dlouhou

dobu řídit. Krátkodobé směrnice se týkaly aktuálních úkolů a projevíly se v úpravách rozhlasového schématu [Bednařík, Jirák, Köpplová 2011: 297].

Rozhlas se snažil vytvářet program dle vkusu posluchačů, aby se stal pro ně více přitažlivým. Do programu zařazoval i témata, která byla dříve zakázána. Tímto se snažil posluchači nejen přiblížit, ale i zvýšit svoji poslechovost. Vznikala nová témata, ale i pořady. Jedním z nich byl „Mikrofon mladých“, který se snažil o to, aby mladí lidé vyjádřili svůj názor [Ješutová 2003: 234].

Roku 1964 manželé Černých založili hitparádu s názvem „Houpačka“. Jednalo se o sestavení žebříčku písní na základě ohlasu posluchačů. S tímto nápadem přišel šéfredaktor časopisu Mladý svět Josef Holler. Některé písně jsou oblíbené dodnes. Vysílat začali na VKV, což mělo přispět k jejich propagaci. Hitparáda měla obrovský dosah a v 60. letech se stala neoblíbenějším posluchačským pořadem, jehož vysílání ukončilo až období normalizace. Bylo to z důvodu, že v hitparádě odvysílali protiokupační píseň „Běž domů, Ivane“²¹.

Nebyla vysílána pouze moderní hudba, ale i vážná, vokální a komorní. S touto hudbou byli posluchači seznamováni v různých pořadech, ale také prostřednictvím symfonických koncertů. Nejvíce se o poslech komorní, vokální hudby zasloužil Václav Holzknechta. Na rozvoj a kultivaci hudebního vkusu měly vliv mimo jiné také přenosy a snímky ze zahraničních festivalů vážné hudby²².

Rozhlas byl posílen vznikem studijního oddělení, které mělo vliv na rozvoj programové práce. Nevysílal pouze záznamy ze sjezdů a

²¹ Český rozhlas. [online]. [cit 2013-04-07]. Dostupné z: < <http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1/slavne-porady/2734553> >

²² Bílá místa rozhlasové historie: Příspěvky a svědectví k 60. letům ČsRo. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha, 1999. 66 s.

propagandistických akcí, ale snažil se o podporu svobodného myšlení, což ovlivňovalo život v celé společnosti. V těchto letech se stal jedním z intelektuálních center Československa. Tvorba rozhlasu zaznamenávala větší odezvu u posluchačů, což bylo zapříčiněno atmosférou, která převládala ve společnosti [Pacovský 1993: 101].

3.4.3 Období normalizace (1968)

Roku 1968 vyvrcholila napjatá atmosféra odvoláním tajemníka UV-KSČ Antonína Novotného, kterému byla prisuzována hlavní zodpovědnost za tento stav. Novým tajemníkem byl jmenován Alexander Dubček. Zasloužil se o větší svobodu a návrat již tabuizovaných témat. Změny byly občany přijaty pozitivně, což se projevilo oslavami 1. máje. Veřejnost však chtěla reformy větší, než byla strana ochotna připustit. Manifest 2000 slov je nejdůležitějším dokumentem „Pražského jara“, jeho autorem je Ludvík Vaculík. Dokument vznikl z podnětu pracovníků Československé akademie věd a zveřejněn byl v červnu 1968 v Literárních listech a denících Práce, Mladá fronta a Zemědělské noviny²³. Nabádal k rozvoji lidového hnutí, varoval před antikomunismem a upozornil na možnou sovětskou vojenskou intervenci. Veřejnost tento dokument přijala s velkým nadšením. Do redakce Mladé fronty došlo mnoho dopisů, které výzvu podpořily, jelikož tento dokument byl především určen pro pracující lid. Reakce KSČ byla velmi rychlá a ostrá, manifest považovala za ohrožení svých reforem, a proto začala organizovat akce na její podporu²⁴.

Všechna jednání s představiteli SSSR týkající se změn našeho politického systému a celkového uvolnění však selhala. Sovětský svaz chtěl po Dubčekovi, aby zastavil reformy. Nebylo však možno podniknout

²³ Viz příloha č. 8

²⁴ Vykoupil Libor. Ecce Homo-manifest Dva tisíce slov. [online].[cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <
http://zpravy.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/ecce-homo-manifest-dva-tisice-slov--468917>

žádné diplomatické kroky a proto diplomacii vystřídalo vojenské řešení. V noci na 21. srpna 1968 bylo Československo obsazeno vojsky Varšavské smlouvy. Redaktoři, kteří byli přítomni v rozhlasu, odvysílali upozornění pro posluchače, aby nevypínali své přijímače a vyčkali na důležité informace. Heslem rozhlasu bylo „*Jsme s Vámi, buďte s námi!*“. Pomocí rozhlasu byli obyvatelé vyzváni ke klidu, a k nekladení odporu vojskům. Během čtení „Provolání“ byl vysílač vyřazen z provozu na příkaz ředitele Ústřední správy spojů. Poté byly odpojeny i všechny rozhlasové vysílače, které nahradila vysílačka Vltava, jež začala šířit sovětskou propagandu²⁵.

Tanky, které byly namířené proti Československému rozhlasu, se snažil zastavit shromážděný lid pomocí barikád, které postavil²⁶. Došlo ke střetu, jehož následkem byla vážná a smrtelná zranění. Na počest těchto lidí je v rozhlasové budově na Vinohradské třídě umístěna deska se jmény lidí, kteří zahynuli²⁷ [Emmert 2007: 34].

Dne 25. srpna 1968 vedení rozhlasu pod nátlakem okupantů vydalo nové pokyny pro vysílání. Začaly se vysílat dvouhodinové programové cykly s desetiminutovými vstupy, do kterých se přihlašovaly vysílače. S heslovitými zprávami jako např. „*Dnes v časných ranních hodinách přiletěla naše československá delegace z jednání v Moskvě. Odjela v čele s prezidentem republiky Ludvíkem Svobodou na Pražský hrad. Teď očekáváme další zprávy*“ [Ješutová 2003: 344]. Všechna prohlášení, které rozhlas přinesl, obsahovala jen jména a fráze, které lidem nic neříkaly a pro mnohé byly zklamání. Ani prezident L. Svoboda nevyslovil svoji osobní podporu všemu lidu. Přišel pouze s chabou výmluvou, aby „občané zachovali klid!“ [Emmert 2007: 34].

²⁵ Rožánek Filip. Poslechněte si: Vysílání Československého rozhlasu 21. srpna 1968 - noc a ráno.[online]. [cit 2013-03-18]. Dostupné z: < http://www.rozhlas.cz/historie/1968/_zprava/482064>

²⁶ Viz příloha č. 9

Okolo půl šesté vystoupil se svým projevem Alexander Dubček. Projev byl vysílán v první verzi v auditivní podobě²⁸, což umožnilo vnímat tento projev s emotivním pozadím. Jeho projev byl přijat s rozčarováním, ale zároveň se silnou emocí, která zabránila vlně odporu. Tímto projevem končí dramatický sled událostí, který započal 21. srpna 1968, v němž sehrál rozhlas výjimečnou úlohu. Znovu se začala objevovat hudba a rozhlas se vrací do normální podoby [Hubička 2002: 30].

Události v srpnu 1968 si vynutily zcela jinou skladbu programové nabídky, než jaká byla předtím. Rozhlas zůstal v této době věrný svému poslání sdělovacího prostředku, který je k dispozici legálně zvoleným státním institucím, tedy Národnímu shromáždění a vládě, proto v budově rozhlasu byli přítomní dva stálí zpravodajové Magda Kollárová a Rudolf Zeman, kteří fungovali jako spojka mezi shromážděním a vládou, ale zároveň i s rozhlasem. Prohlášení vlády či národního shromáždění mělo vždy přednost před všemi ostatními pořady a bylo vysíláno jako první [Ješutová 2003: 343].

3.4.4 Pokračování normalizace (1969-1988)

Po následcích roku 1968 je rozhlas pořád v moci elity, která s ním disponuje. Pro tento případ můžeme použít tzv. model propagandy. Stojí na předpokladu, že způsob, kterým média fungují, je v základních strukturálních podmínkách, v nichž média operují. Noam Chomsky a Edward Herman rozdělili tento model na pět filtrů: vlastnictví, reklama, výběr zdrojů informací, negativní vazba a dominantní ideologie. První filtr nám říká, že vlastníky jsou elity nebo korporace, které rozhlas ovládají a řídí. Nejen programová skladba, ale i příjem rozhlasu je ovlivněn

²⁷ Viz příloha č. 10

²⁸ Auditivní podoba, tzv. obrazovost, kterou v posluchači vyvolávají tvůrci zvukového snímku. Obrazotvornost člověka je velmi individuální a závisí na mnoha faktorech. Jedním z nich je vlastní vizuální zkušenost posluchače.

reklamou, ze které rozhlas získává velké finanční prostředky. Další filtr může ovlivnit pravdivost zpráv, které jsou vysílány. Rozhlas se také často setkává s negativním ohlasem posluchačů. Posledním filtrem je dominantní ideologie, v níž je ideologickým filtrem víra, že trh dokáže vše a že je jedinou správnou cestou k vyřešení problémů. Dle autorů jsou tyto ideologie hluboce zakořeněné a působí na to, jak média pohlíží na okolní svět a jak ho prezentují [Ftorek 2012: 74-77].

Rok 1969 začal dobrovolnými odchody a rezignacemi některých redaktorů či následnými zákazy přístupu do objektu rozhlasu pro některé zaměstnance. To vyvolalo potřebu získávat nové pracovníky. Byly vytvořeny přesná kritéria, podle kterých byli uchazeči posuzováni. Jedno z hlavních kritérií bylo, zda tento jedinec preferuje komunistickou stranu. Deník Rudé právo dne 17. května 1969 publikoval „Slovo do vlastních řad“, v němž se obhajovala okupace země. Mezi první signatáře patřili i rozhlasoví pracovníci, kteří si tímto zasloužili postavení ve vedení rozhlasu. V tomto období odešlo z republiky do emigrace mnoho vzdělaných odborníků. Rozhlas znovu začal podléhat cenzuře, která omezovala jakékoliv svobodné smýšlení. Vytvářela se zkreslující situace²⁹.

Sedmdesátá léta se vyznačují velkou přestavbou okruhů. Vznikla nová stanice Hvězda, která nahradila dosavadní okruh Československo. Stanice vysílala téměř celý den. Druhou stanicí byla stanice Vltava, která začala vysílat v roce 1972. S touto stanicí vznikla další a to Děvín. Tyto stanice nahradily třetí program, přičemž přebraly jeho poslání. Hlavní vysílací programovou náplní byla zábavná hudba, která měla především zábavný a rekreativní charakter. Nyní tvořilo vysílání československého rozhlasu pět programových okruhů (Hvězda, dva Národní okruhy vysílající na středních vlnách Praha a Bratislava Vltava a Děvín vysílající na VKV).

²⁹ Rožákem Filip. *Srpen 1969*. [online]. [cit 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/historie/1968/_zprava/srpen-1969-cesi-proti-cechum--620992>

Součástí Československého rozhlasu bylo deset krajských studií včetně slovenských. Existovala zvláštní studia pro Prahu a Bratislavu a zahraniční vysílání Rádio Praha [Ješutová 2003: 366].

Výměna pracovníků v rozhlasu měla vliv na úroveň vysílání, což se nejvíce projevovalo ve snížení úrovně zpravodajských a publicistických pořadů. Docházelo k vymývání mozků, což zapříčinila častější náplň politického vysílání. Do rozhlasu se dostala spousta redaktorů a vedoucích pracovníků. Přínosem bylo uplatnění stranických funkcionářů a dělnických zástupců. Zařazovat se začalo mnoho propagandistických příspěvků ze zemí socialistických. Příkladem tohoto procesu je vánoční a silvestrovské vysílání roku 1974. Byl v něm potlačen křesťanský význam vánočních svátků, o koledách se vedly ostré diskuze a byly uváděny pořady, které posluchačům nenabídlly žádné kulturní hodnoty [Ješutová 2003: 367].

V druhé polovině osmdesátých let se do rozhlasových komentářů začala prolínat módní přestavbou frazeologie³⁰. Mezi neoblíbenější pojmy patřily kritičnost, intenzifikace, dynamika, náročnost, které byly součástí každé mluveného projevu. V pořadech byla pojmenována celá řada negativních jevů především v ekonomické oblasti. Připravované relace byly nadále podrobovány autocenzuře. Důležitou roli v těchto letech sehrál Interprogram Rádio Praha, který měl informovat posluchače západních zemí o událostech v socialistickém Československu a propagovat úspěchy českého lidu. Rozhlas se snažil podpořit tvorbu dramatických pořadů zejména uváděním původních rozhlasových her. Vznikl nekonečný rodinný seriál „Jak se máte Vondrovi“, jehož úvodní díl byl odvysílán 25. prosince 1975 [Votavová 1993: 107].

Mezi hlavní úkoly rozhlasu patřila péče o mladé posluchače. Největší důraz byl kladen především na dospívající mládež, pro niž byly

³⁰ Frazeologie je nauka o ustálených slovních spojení

vytvářeny programy. Tyto programy se zaměřovaly na pohádky, hry, hudební pořady a na pořady vzdělávací. Vznikly tak pořady určené pro mládež, jedním z nich je pořad Mikrofórum, který se začal vysílat již v roce 1965. Jeho vysílání bylo v roce 1968 zastaveno a obnoveno až v roce 1969. Vedle Mikrofóra byl dalším Meteor zaměřený na přírodní vědy, Paprsek a další. Hlavními pořady byl Mládežnický pondělník a Kontakt. Později vysílá Studio mladých³¹.

Technické vybavení se zlepšilo, přesto rozdíl mezi domácí a zahraniční technikou vzrůstal. Byla dokončena budova nového rozhlasu v Bratislavě a vysílat začal i rozhlas na Pankráci v Praze. Poprvé se v roce 1988 začaly vysílat hudební nahrávky z kompaktních disků a ukončilo se rušení československého vysílání ze zahraničí, které trvalo nepřetržitě od roku 1952. To se projevilo ve vyšší poslechovosti a postupném otevírání více informací české společnosti [Votavová 1993: 109].

3.4.5 Sametová revoluce v rozhlase (1989)

Dne 17. listopadu 1989 došlo k potlačení demonstrace studentů státní mocí na Národní třídě³². Rozhlas věnoval této události jen malou pozornost. Byl odvysílán pouze základní údaj, brutální potlačení demonstrace a zranění demonstrantů bylo zcela zamlčeno. Zpráva byla ve stejném znění odvysílána i druhý den. Hlavním zdrojem necenzurovaných informací se staly pouze zahraniční rozhlasové stanice BBC, Hlas Ameriky a Rádio Svobodná Evropa. Demonstrace studentů se stala základním impulsem k nespokojenosti a protestu našich občanů. Tlak veřejnosti si vynutil zásadní změny v naší společnosti. Důsledkem

³¹ Český rozhlas.[online]. [cit 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://www.rozhlas.cz/meteor/oporadu>>

³² Viz příloha č. 11

toho byla změna režimu z totalitního na demokratický a po 41. letech tak formálně skončila vláda komunismu [Votavová 1993: 110].

19. listopadu 1989 bylo ustanoveno Občanské fórum. Jeho představitelem se stal Václav Havel. „*Občanské fórum se deklarovalo jako občanské hnutí, otevřené společenství demokraticky smýšlejících občanů, všech lidí dobré vůle*“. Ve svých prohlášeních chtěli odstoupení KSČ, propuštění politických vězňů a důsledné dodržování svobody slova [Ješutová 2003: 398].

Protestní shromáždění proti stávajícím poměrům ve státním rozhlasu se konala ve Studiu 2, kterého se účastnily desítky pracovníků. Dne 21. listopadu 1989 se pracovníci otevřeně postavili proti zkreslování zpráv ve vysílání a žádali okamžité objektivní informování společnosti. Po pár dnech vyústila nespokojenost zaměstnanců s poměry ve státním rozhlasu v ustanovení Občanského fóra Čs. rozhlasu [Votavová 1993: 113].

Tyto události se promítly i do personálního obsazení rozhlasu. Hlavním požadavkem bylo odstoupení ředitele Karla Kvapila, který ale odmítal odstoupit a trval na řádném odvolání prostřednictvím ÚVK KSČ a vládou, kteří ho do funkce jmenovali. I přes setrvání Kvapila ve funkci došlo 30. listopadu 1989 ke změnám ve vysílání. Na Okruhu hvězda začalo pravidelné vysílání občanského fóra, a to denně. Relace obsahovaly zpravodajství, reportáže, rozhovory, úvahy, jejich neoddělitelnou součástí byla hudba, především zakázaných autorů a interpretů Marty Kubišové, Jaroslava Hutky a Karla Kryla. Karel Kvapil byl odvolán 3. prosince 1989 a na jeho místo byl jmenován Karel Starý, dosavadní zpravodaj československého rozhlasu ve Francii [Ješutová 2003: 409].

Ředitel Karel Starý si za hlavní úkol vytyčil, že v rozhlasu musí být vysílány jen pravdivé a podstatné informace a skutečnosti, které se dějí ve společnosti a rozhlas musí být nestranný pro všechny politické strany.

Zasloužil se o novou programovou změnu. Do vysílání byly zařazeny přímé přenosy, aktuální pořady, ale i besedy o víře, při nichž věřící i laici i představitelé církve diskutovali s volajícími posluchači o tématech týkajících se náboženského vyznání. Další z programových prvků byl pořad „Hovory z Lán“, který informoval občany o problémech společnosti [Ješutová 2003: 410].

3.4.6 Rozhlas po sametové revoluci (1990-1992)

Po veškerém manipulování s vysíláním rozhlasu začíná být konečně v roce 1990 svobodněji. Proto zde můžeme uplatnit Thomasův princip tzv. principu regulovaného pluralismu. Tento princip klade vážně důraz na svobodu projevu a na to, aby mediální instituce zůstávaly nezávislé na státní moci. Ustanovuje též parametry pro rozvoj mediálních institucí, které požaduje nejen pro restriktivní legislativu, ale i podpůrnou, jež se soustředí na vytvoření příznivých podmínek pro rozvoj mediálních organizací. Dále udává, že rozhlas vytváří prostor pro zviditelnění, který je místně zakotvený, nedialogický a otevřený. Lze v něm uplatňovat mediovaná symbolická sdělení. Tento prostor se stává oblastí příležitostí, v nichž se setkáváme se symbolickými sděleními. Není to pouze nějaké místo, kde mohou lidé vstupovat do interakcí. Mediovaná publicistika je nedialogická v tom smyslu, že jedinci nejsou zapojeni do dialogu a toto pravidlo platí i u rozhlasu [Thomson 2004: 196].

V devadesátých letech prošel rozhlas technologickými i obsahovými změnami ve své dosavadní historii. Do vysílání se začali postupně vracet zakázaní autoři a jejich díla. Vznikla také redakce pro věci církevní, která své vysílání zahájila přímým přenosem z katedrály sv. Václava v Olomouci. Pod vedením Karla Starého umožnil Československý rozhlas vysílání první soukromé rozhlasové stanici Europa 2. Tato stanice byla vytvořena pro mladé. Na jejím vzniku se podílel Československý rozhlas s francouzskou stanicí. Tímto činem

umožnil Karel Starý vstup soukromých rozhlasových stanic [Navrátil 2006: 8].

Negativní ohlas v devadesátých letech ze strany posluchačů přineslo zrušení stanice EM, která se těšila velké oblibě. Posluchači své rozhořčené dopisy neposílali jen do rozhlasu, ale objevovaly se i v denním tisku. Proto se později vedoucí rozhlasu rozhodli znovu tento program pro mladé obnovit. Stalo se tak 7. října 1991, kdy začalo vysílat Rádio Mikrofórum, které navázalo na tradici EM [Ješutová 2003: 417].

Poslední událost, kterou bych chtěla zmínit, je 7. listopad 1991, kdy Česká národní rada schválila zákon o Českém rozhlasu, na jehož základě vznikl samostatný Český rozhlas, a to v roce 1992. V den svého vzniku měl čtyři programové okruhy- Praha, Vltava, Regina a Rádio Mikrofórum. Právní norma definovala orgán, stala se jím devítičlenná Rada ČRo, kterou volila a odvolávala Národní rada. Tento zákon upravoval postavení ředitele rozhlasu, financování i postavení jednotlivých studií. Zákon byl nejdůležitější právní normou pro vznik Českého rozhlasu jako vysílatele veřejné služby [Moravec 2002: 35].

O vzniku samostatného Českého rozhlasu bylo nutné přemýšlet jako o vzniku nového programového okruhu. Tento okruh dostal jméno Radiojournal. Jeho šéfredaktorem se stal Zbyněk Honys. Tento okruh navázal na stanici Československo a soustředil se převážně na zpravodajství. Plní především úlohu informativní, hudba se stala pouze doplňkem. Účelem stanice je aktuální přehled dění doma i ve světě. Program Radiojournalu je každý den stejný a vzhledem ke svojí nabídce je možné stanici považovat za rodinné rádio [Ješutová 2003: 429]. Ve zcela novém mediálním prostředí, které se začalo formovat po roce 1989, rozhlas zůstal veřejnou, kulturní a národní institucí, jejíž úkoly nejsou schopny zajistit žádná soukromá média [Ješutová 2003: 480].

4 ZÁVĚR

Studiem odborné literatury jsem zjistila, že rozhlas se stal centrálním tématem předních odborníků, ale i široké veřejnosti. Proto i já jsem se snažila nejen zachytit nejdůležitější události z historie rozhlasu, ale i připomenout významné osobnosti, které se zasloužili o rozhlas. Chtěla jsem rovněž připomenout, jak se rozhlas měnil pod vlivem politických událostí a jak na něj společnost reagovala od počátku vzniku rozhlasu až do roku 1992.

Rozhlasové vysílání se během let měnilo a zasáhlo všechny vrstvy obyvatelstva. Rozhlas například výrazně měnil obsah podle toho, co od něj veřejnost očekávala. Ve svých počátcích byl jakýmsi zázrakem a důležitým zdrojem informací. Lidé se ho ze začátku báli, ale postupem času se s tímto médiem začali seznamovat a spolupracovat. Zastánci tohoto média chtěli lidem zajistit co nejrychlejší přístup k informacím o státu. Velikou nevýhodou se stalo, že lidé informace interpretovali jinak, než byly řečeny. Jelikož si ne všichni lidé mohli rozhlas dovolit, scházeli se ve skupinách, což rozvíjelo společnost společensky a kulturně.

Během historie nastalo několik typů společenských zvrátů, které ovlivnily instituci rozhlasu. Prvním typem zvratu je když moc ve státě přebírá nová mocenská elita, která je spojena s úzce vymezenou ideologií. V mém případě jde o léta 1939 a 1948. V první fázi mocenská elita přebírá moc ve státě a zároveň přebírá kontrolu nad institucí rozhlasu. V němž část zaměstnanců byla propouštěna a přijímáni místo nich noví zaměstnanci, jejichž přesvědčení se shoduje s přesvědčením elity. Poté elita důsledně kontroluje činnost všech zaměstnanců rozhlasu, zda je jejich jednání shodné s ideologií elity. Z toho vyplývá schéma: *mocenská změna na úrovni společnosti – změna moci nad médiem – ideologická kontrola*. V tomto případě je tlak na rozhlas vyvíjen shora.

Druhým typem zlomu je situace v letech 1945 a 1989, ve které mocenská elita spojená s úzce vymezenou ideologií, přichází o svou moc. Zaměstnanci přebírají moc nad rozhlasem ještě předtím, než dojde k mocenské změně na úrovni společnosti. Dojde k negaci ideologické kontroly, kde je téměř vše dovoleno až na dříve již protěžovanou ideologii. Dále dochází k mocenské změně na úrovni společnosti a s tím následně personální změna. Z toho vyplývá schéma: *změna moci nad médiem – negace³³ ideologické kontroly – mocenská změna na úrovni společnosti – personální změna*. Moc je přebírána v anomickém stavu, kdy neplatí staré normy a nové se ještě neustanovily.

Zmíněná schémata je komplikované aplikovat v jejich celé podobě na období roku 1968, protože tehdejší zaměstnanci nepřebírali kontrolu nad rozhlasem, a nedošlo ani k tomu, že stát nepodnikl žádné změny v personálním obsazení, ale pouze upevnil vysílací schéma rozhlasu. Důležité bylo také to, že elita nepovažovala za nutné tyto změny provést, ale pouze nastavit ideologicky vhodný provozní řád. Pro léta 1969 až 1971 by bylo možné aplikovat první navržené schéma, a sice že koncem 60. a začátkem 70. let docházelo k upevňování režimu. Na řadu přišly personální změny na ředitelských pozicích a také k ustanovení ideologické kontroly vysílané obsahu. Tento interní řád vydržel prakticky až do roku 1989, kdy došlo ke státnímu převratu a proměnila se tak situace i situace pro rozhlas, který svým způsobem prošel přerodem.

Zajímavé je zmínit to, že v období anomie nepředchází personální změny změnám mocenským. Tento efekt si můžeme vysvětlit tím, že zaměstnancům stačí, když budou cítit neplatnost starých norem a nové nepotřebují. Jestliže neplatí právní normy, je závazná výpověď bez právního rámce a není možné provést personální změny, protože vždy by mocenská změna měla předcházet personální. Může být zarážející i fakt, že ideologická kontrola může být zavedena současně s personálními

³³ Negace může být dosaženo pouze za předpokladu, že rozhlas bude ovládnut mocenskou elitou.

změnami. Personální změny působí jako prostředek zaostření, jelikož je pak jednodušší podlehnout ideologické kontrole. Ideologická kontrola znamená, že rozhlas musí respektovat nastolené podmínky vysílání.

Při získání moci nad rozhlasem nacisty nebo komunisty, zaměstnanci nemohli prosazovat svoje názory, pokud byly v rozporu s nastolenou ideologií. Tento stav můžeme vysvětlit pomocí teorie spirály mlčení, kdy dochází k tomu, že jedinci si nechávají své názory pro sebe, protože jsou si vědomi nebezpečí, které může plynout z vyjádření názoru, který odporuje ideologii.

I přesto, že rozhlas prošel tolika změnami, nikdy na něj lidé nezanevřeli a neustále ho poslouchali. Rozhlas je stále naším nejdůležitějším společníkem. Pouze se pozměnila jeho role v životě společnosti. Dnes už neplní funkci vzdělávací, jako to bylo v dřívějších letech, ale stal se pro lidi spíše kulisou a společníkem doma i na cestách. Je stále naší součástí. Rozhlasové vysílání posloucháme a budeme poslouchat i v budoucnosti.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK, Barbara KÖPPLOVÁ. 2011. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Praha: Grada Publishing, a.s. 448 s. ISBN 978-80-247-3028-8.

ČÁBELOVÁ, Lenka. 2003. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha: Karolinum, 198 s. ISBN 80-246-0624-0.

ČERNÝ, Jiří. 1996. *Dějiny lingvistiky*. 1.vyd. Olomouc: Votobia, 240 s. ISBN 80-85839-24-5.

EMMERT, František. 2007. *Rok 1968 v ČSR*. Praha: Vyšehrad s.r.o, 64 s. ISBN: 978-80-7021-903-4.

FTUREK, Jozef. 2012. *Public relations jako ovlivňování mínění*. Praha. Vydala Grada Publishing, a.s. 224 s. ISBN 978-80-247-3926-7.

HUBIČKA, Jiří. 2002. *K rozhlasové historii: Sborník příspěvků z jarního semináře 2002*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 56 s. ISBN neuvedeno.

JEŠUTOVÁ, Eva. (ed). 2003. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 667 s. ISBN 80-86762-00-9.

JEŠUTOVÁ, Eva. 2002. *K rozhlasové historii: Sborník příspěvků z jarního semináře 2002*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 56 s. ISBN neuvedeno.

JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ. 2007. *Média a společnost*. 2 vyd. Praha. Portál, 207 s. ISBN 978-80-7367-287-4.

KOLEKTIV AUTORŮ. 2003. *Dějiny českých médií v datech*. Praha: Karolinum. 461 s. ISBN 80-246-0632-1.

KONÍČEK, Karel. 1948. *Ve službách československého rozhlasu v prvních pěti letech*. Praha: Československý rozhlas nákladem Orbis. 93 s. ISBN neuvedeno.

- KOVAŘÍK, Vladimír. 1982. *Proměny rozhlasové publicistiky II: od mnichovského diktátu k Vítěznému únoru 1948*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, ISBN nevedeno.
- KŘÍŽEK, Viktor. 2007. *Když rádio měnilo svět*. Dvůr Králové nad Labem: ELLI print, 189 s. ISBN 978-80-239-9077-5.
- MCQUAIL, Denis. 1999. *Úvod do teorie masové komunikace*. Portál, 448 s. ISBN 80-7178-200-9.
- MCLUHAN, Marshall. 1991. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Praha Ordeon, 348 s. ISBN 80-207-0296-2.
- MORAVEC, Václav. 2002. *K rozhlasové historii: Sborník příspěvků z jarního semináře 2002*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 56 s. ISBN nevedeno.
- NAVRÁTIL, Karel. 2006. *Čtrnáct kapitol o rozhlase*. Praha: Literární akademie, 96s. ISBN 80-86877-04-3.
- PACOVSKÝ, Jaroslav. 1993. *Na vlnách rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 160 s. ISBN nevedeno.
- PERKNER, Stanislav. 1983. *K vývoji rozhlasové reportáže v Československu*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, ISBN nevedeno.
- POSTLER, Milan. 2003. *Media v reklamě: televize, rozhlas, tisk*. Praha: Oeconomica, 104s. ISBN 80- 245-0629-7.
- THOMPSON, John. Brookshire. 2004. *Média a modernita: Sociální teorie médií*. Překlad JIRÁK J. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 220 s. ISBN 80-246-0652-6.
- VRHEL, František. 1981. *Základy etnolingvistiky*. 1.vyd. Praha: Universita Karlova, 174 s. ISBN 17-490-80.
- VOTAVOVÁ, Jarmila. 1993. *Stručný nástin historie českého rozhlasu (příspěvek k 70. výročí)*. Praha: Studijní a výzkumné oddělení Českého rozhlasu, ISBN nevedeno.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Český rozhlas. *Jak rozhlasová hra vyděsila posluchače*. [online]. [cit 2013-04-07]. Dostupné z: < <http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1/kuriozity-vseho-druhu/2804586>>

Český rozhlas [online]. [cit 2013-03-18]. Dostupné z: <<http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1>>

Devčevová Ivana. *Rušičky vysílání*. [online]. [cit 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/svobodne/zajimavosti/_zprava/rusicky-vysilani--849444>

Holbrook 2002. Knowledge gap. [online]. [cit 2013-04-23]. Dostupné z: < http://www.utwente.nl/cw/theorieenoverzicht/Theory%20clusters/Media,%20Culture%20and%20Society/knowledge_gap.doc/>

Hraše Jiří. *Brněnská rozhlasová avantgarda*. [online]. [cit 2013-04-06]. Dostupné z: < <http://mluveny.panacek.com/historie-rozhlasu/4254-brnenska-rozhlasova-avantgarda.html>>

Hubička Jiří. *Sjezd čs. spisovatelů- 1956*. [online]. [cit 2013-04-07]. Dostupné z: < http://www.rozhlas.cz/rozhlasovahistorie/rozhlasovyrok/_zprava/sjezd-cs-spisovatelu-1956--1194724>

JANEČKOVÁ, Bronislava. *Měl jsem čtvero zimní prádlo, odevzdal jsem troje...* [online]. [cit 2013-01-26]. Dostupné z:< http://www.rozhlas.cz/archiv/dokument/_zprava/894240>

PŘEMEK. 2005. *Wellsonova válka světů v rozhlasové inscenaci Orsona Wellse: První rozhlasový skandál*. [online]. [cit 2013- 04-12]. Dostupné z: <<http://mluveny.panacek.com/historie-rozhlasu/38-wellsova-valka-svetu-v-rozhlasove-inscen.html>>

Radiohistorie. *Rozvoj rozhlasu i programu po roce 1930*. [online]. [cit 2013-04-06] Dostupné z:< <http://radiohistorie.webnode.cz/historie-rozhlasu-csr/programova-naplň-rozhlasu-csr/rozvoj-rozhlasu-i-programu-po-roce-1930/>>

ROŽÁNEK, Filip. *Poslechnete si: Vysílání Československého rozhlasu 21.srpna 1968- noc a ráno*. [online]. [cit 2013-01-18]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/historie/1968/_zprava/482064>

Rožákem Filip. *Srpen 1969*. [online]. [cit 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/historie/1968/_zprava/srpen-1969-cesi-proti-cechum--620992>

SKALICKÝ, Jaroslav. *Lidice? Nikdy předtím nebyli nacisté tak chladnokrevní*. [online]. [cit 2013-01-26]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/reportaze/_zprava/1072408>

VYKOUPIIL, Libor. *Ecce Homo-manifest Dva tisíce slov*. [online]. [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://zpravy.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/ecce-homo-manifest-dva-tisice-slov--468917>

6 RESUMÉ

This bachelor thesis describes the connection of the radio with society from the early 20th century to the year 1992. The beginning of the thesis deals with the separate description of the radio as media. Another part comments the events which have a share in the flourishing of the radio or its fall. The radio was founded in the 20th century when this media affected millions of people. Since the beginning people did not know how to accept this medium. The radio had the function of a means of entertainment and education in its beginnings. The radio spread the information about what had happened in the society. There were many changes in staff and programme. The radio could only broadcast what was accepted by the society. The bachelor thesis describes the situation after the Velvet Revolution when the radio had to face the new possibilities of broadcasting. The banned writers came back and the radio became much more free after the revolution. The thesis has been supported with different theories from well-known sociological representatives.

7 PŘÍLOHY

Příloha č. 1,a 2: Zakladatelé Radiojournalu E.Svoboda, redaktor M.Čtrnáctý

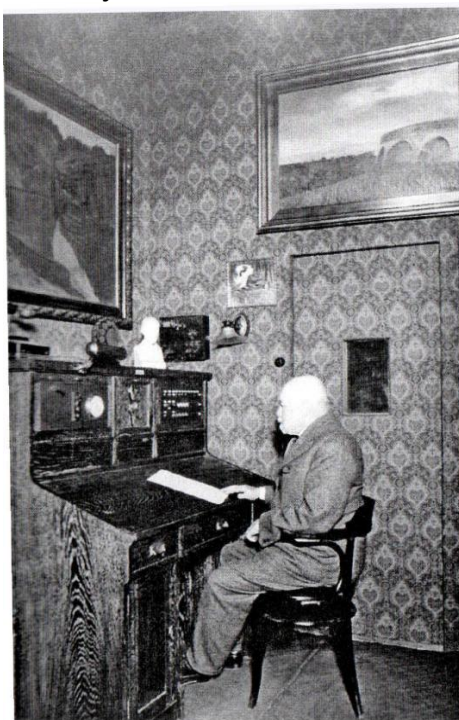
Zdroj: Ješutová, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům*. Český rozhlas, Praha 2003

Příloha č. 3: Stanice rozhlasu na Fochově třídě

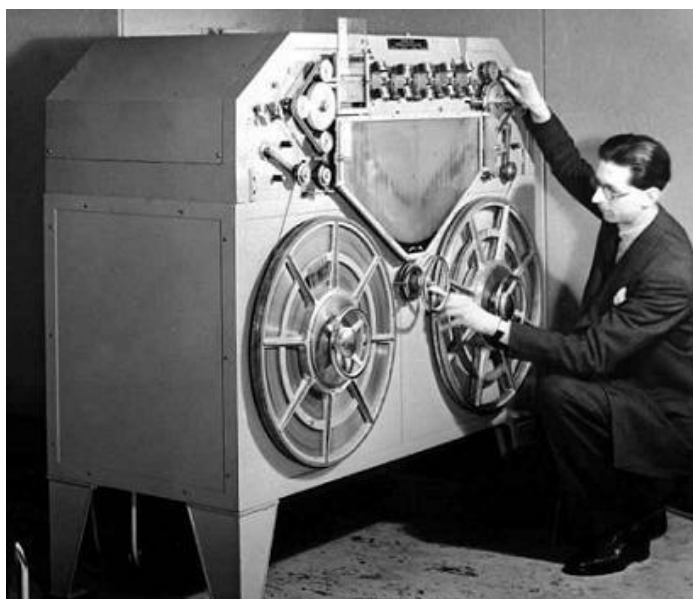
Zdroj:http://www.geocaching.com/seek/cache_details.aspx?wp=GC2HY9D

Příloha č.4: Adolf Dobrovolný

Zdroj: Ješutová, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům*. Český rozhlas, Praha 2003

Příloha č.5: Blatterphone

Zdroj: < <http://museumofmagneticsoundrecording.org/Education.html> >

Příloha č.6: Květnové povstání před budovou Československého rozhlasu

Zdroj: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/65-vyroci-prazskeho-povstani>>

Příloha č. 7: Mezinárodní rozhlasová výstava MEVRO

Zdroj: <<http://www.radio.cz/cz/static/historie-radio-praha/historie-cro>>

Příloha č.8: Manifest 2000 slov zveřejněný v novinách

Zdroj: <<http://tema.novinky.cz/dva-tisice-slov>>

Příloha č.9: Náhled budovy rozhlasu při střetnutí s tanky

Zdroj: <http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/_zprava/z-rozhlasoveho-archivu-den-pote-22-srpna-1968--373717>

Příloha č. 10: Pamětní deska obětem v roce 1968

Zdroj: <http://www.vets.estranky.cz/fotoalbum/Vojenska-pietni-mista/Vojenska-pietni-mista-Praha-2/06_1909_009_praha-2--vinohradska-1409-12.jpg-.-.html>

Příloha č.11: Demonstrace před budovou Československého rozhlasu na Vinohradech v roce 1989

Zdroj: <http://www.rozhlas.cz/rozhlasovahistorie/historie/_zprava/682506>